

Renée Römken over
geweld binnen relaties

'Huiselijk geweld

Illustraties: Ronald de Hoogh

In een vol voetbalstadion wordt een speler getackeld. Door te fluiten en boe te roepen uiten supporters hun afkeuring van de overtreding. Dan verschijnt er een beeld van een man die een vrouw slaat. De supporters houden zich muisstil. Dit is een voorlichtingsspotje zoals in Portugal vertoond wordt om het verschil tussen het openlijk afkeuren van publiek geweld en geweld binnen de privé-sfeer pijnlijk duidelijk te maken. Een goed filmpje volgens Renée Römken, sinds kort hoogleraar Interpersoonlijk Geweld aan de Universiteit van Tilburg.

Jolanda Koffijberg

Eén op de tien vrouwen is slachtoffer van ernstig geweld binnen een relatie. Eén op de vier vrouwen heeft te maken met geweld, maar dan minder frequent. Eén op de vijftien vrouwen meldt ooit verkracht te zijn door een partner, het merendeel herhaaldelijk. Het gaat hierbij om vrouwen uit alle lagen van de bevolking en uit verschillende culturen. Schokkende cijfers. Renée Römken presenteerde deze cijfers al in 1989 in het eerste onderzoek in Europa op het gebied van geweld tegen vrouwen in de privé-sfeer. Toch heeft het lange tijd geduurd voordat over deze kwestie

klinkt te gezellig'

een maatschappelijke- en beleidsdiscussie op gang kwam. Het tij lijkt te keren, de aandacht voor geweld binnen relaties is groeiende.

Minderwaardig

In het publieke debat gebruikt men vaak de term huiselijk geweld en Römzens wordt in de media regelmatig aangeduid als nieuwe hoogleraar huiselijk geweld. Maar de kersverse hoogleraar aan de Universiteit van Tilburg heeft weinig op met deze term. 'Het woord huiselijk heeft een gezellige lading. Daarom gebruik ik de term huiselijk geweld niet graag. Als onderzoeker omschrijf ik het als geweld in de privé-sfeer.' Römzens heeft nog een reden om deze term te vermijden: onder huiselijk geweld valt ook geestelijk geweld. Römzens kijkt als jurist en criminoloog alleen naar strafbaar gedrag en geestelijk geweld is nauwelijks aan te tonen. 'Bovendien is de grens moeilijk aan te geven. Iemand een keer uitschelden voor trut, is dat al geestelijk geweld? Mishandeling in een relatie is wel verknoopt met vernederen, uitschelden en het ondermijnen van het zelfvertrouwen van het slachtoffer, maar dit is toch andere problematiek.'

Wanneer haar naar de oorzaken van interpersoonlijk geweld gevraagd wordt, wordt duidelijk dat Römzens haar intellectuele bagage combineert met sociaal engagement. 'Er is een historisch geworteld besef dat vrouwen en kinderen minderwaardig zijn, dat ze de te onderwerpen categorie zijn. En nog steeds worden vrouwen in verschillende brandhaarden van de wereld gezien en gebruikt als oorlogsbuit. Die sentimenten komen ook terug in interviews met slachtoffers. Vrouwen worden vernederd en voelen zich minderwaardig aan daders die zichzelf superieur achten.' Met de rol van geweld in man-vrouw verhoudingen heeft Römzens zich al lange tijd bezig gehouden. Door wetenschappelijk onderzoek te doen naar het probleem, hoopt ze haar steentje bij te dragen aan de oplossing.

Scepsis

Renée Römzens verrichtte in de jaren tachtig het eerste landelijke onderzoek naar de aard en omvang van geweld tegen vrouwen in relaties. Maatschappelijke organisaties zoals de Blijf van m'n Lijf-huizen hadden bij het ministerie van VWS aangedrongen op dit onderzoek. Het

Foto: Dolph Cantrijn

Wie is Renée Römzens

Renée Römzens (1953) studeerde rechten en criminologie aan de Katholieke Universiteit Nijmegen (de huidige Radboud Universiteit) en promoveerde in 1992 cum laude aan de Universiteit van Amsterdam op het proefschrift *Gewoon geweld? Omvang, aard, achtergronden en gevolgen van geweld tegen vrouwen in heteroseksuele relaties*. Ze werkte als docent en onderzoeker aan universiteiten in binnen- en buitenland, waarbij geweld in de relationele sfeer het verbindende onderzoeksthema was: de Universiteit Leiden, de Universiteit van Amsterdam, de Universiteit Utrecht en tussen 2001 en 2005 bij Columbia University (New York). Daarnaast heeft ze in het afgelopen decennium als research fellow in het buitenland onderzoek gedaan bij de University of the Western Cape (Kaapstad), John Jay College of Criminal Justice in New York, New York University Law School en Rutgers University (VS). In 2005 kwam ze van New York naar de Universiteit van Tilburg om te werken bij IVA Beleids-onderzoek en advies en bij onderzoeksinstituut INTERVICT. Op 1 februari 2008 is ze daar benoemd tot hoogleraar Interpersoonlijk Geweld.

ministerie stemde toe en Römken werd gevraagd dit onderzoek uit te voeren. In 1989 werden de eerste schokkende cijfers bekend. De onderzoeksresultaten leidden niet zozeer tot maatregelen om het geweld terug te dringen, maar vooral tot scepsis en ongeloof. Reacties varieerden van 'dit kan niet waar zijn, want anders zouden we het merken' tot 'zolang je alleen slachtoffers ondervraagt weet je nog niets, je moet ook plegers ondervragen' en 'een vrouw als onderzoeker is sowieso niet neutraal en dus onbetrouwbaar'. Römken liet zich hierdoor niet van haar stuk brengen. 'Ik wist dat we degelijk onderzoek hadden gedaan. We hebben een representatieve groep van duizend vrouwen face-to-face geïnterviewd. We vroegen hen of ze ooit wel eens te maken hadden gehad met geweld binnen hun relatie. En dit waren de getallen die uit ons onderzoek naar voren kwamen.'

Comfortzone

Het heeft tot 2001 geduurd voordat de maatschappelijke en beleidsdiscussie op gang kwam. Römken denkt wel te weten waarom het zo lang heeft geduurd. 'Neiging tot ongeloof en bagatelliseren is er altijd geweest en zal ook altijd blijven bestaan. Het onderwerp is *too close for comfort*: het is een onaangenaam besef dat de plek die

omgeven zou moeten zijn met veiligheid en geborgenheid, intimiteit en gezelligheid, ook een plek is waar geweld plaatsvindt. Bovendien is het een onprettige gedachte dat het zo veel gebeurt. Het is comfortabeler om te denken dat psychopaten geweld plegen, in plaats van mensen in een gezin. En daar zitten wel psychopaten tussen, maar dat is maar een klein deel. Interpersoonlijk geweld komt zo vaak voor, dat kunnen niet allemaal psychopaten zijn. Kennelijk is het plegen van geweld in de privé-sfeer voor veel mensen nog steeds aanvaardbaar. Er is veel aandacht geweest voor zinloos geweld op straat tegen vreemden, maar als je naar de cijfers kijkt komt geweld binnen een relatie veel vaker voor. Dus zou daar eigenlijk meer aandacht voor moeten zijn.'

Dubbele moraal

De dubbele moraal die geldt bij de aandacht voor dit probleem, gaat ook op voor de direct betrokkenen. Zolang de slachtoffers nog een relatie hebben met de persoon die slaat, zijn ze op zoek naar manieren om het geweld te stoppen. De slachtoffers zien het als hun probleem en vragen zich af welk gedrag hun partner aanleiding geeft om te slaan. Mannen willen het de vrouw ook graag doen geloven: als zij niet te laat thuis zou zijn, dan had ik haar niet geslagen, zo redeneren zij. Daders betuigen vaak wel spijt, maar dan doen ze het later toch weer. Bovendien is de hand die slaat ook de hand die liefheeft. Ook hier druipet de dubbelheid van af.

Dit geldt ook voor de aandacht die er onlangs was voor mannen die het slachtoffer waren van het geweld gepleegd door hun vrouwelijke partners. 'Er zijn pogingen gedaan opvanghuizen voor mannen te openen en dit werd breed uitgemeten in de media. Maar hoewel er over de verhouding mannelijke en vrouwelijke slachtoffers geen betrouwbare cijfers zijn, komt de hulpvraag van mannen in omvang en in ernst niet in de buurt van die van vrouwen, tenzij er veel verborgen leed is.'

Moslimes

Het clichébeeld dat geweld alleen voorkomt binnen relaties van laagopgeleiden of dat het alleen onmondige moslimes zijn die geslagen worden, klopt volgens Römken niet. 'Onderzoeken naar in welke sociaal-economische of etnische groepen geweld het meest voorkomt, laten tot nu toe een wisselend beeld zien. Uit mijn onderzoek van twintig jaar geleden leek er wel een verband te zijn tussen sociaal-economische klasse en de ernst van het geweld: hoe lager de klasse, hoe ernstiger het geweld. Maar hier kan sprake zijn van onderrapportering: het is mogelijk dat de schaamte om het slachtofferschap toe te geven groter is bij vrouwen met een hogere opleiding. Daarom moet worden gedacht aan meer verklarende

aksant

Hannerieke van der Boom

Home nursing in Europe

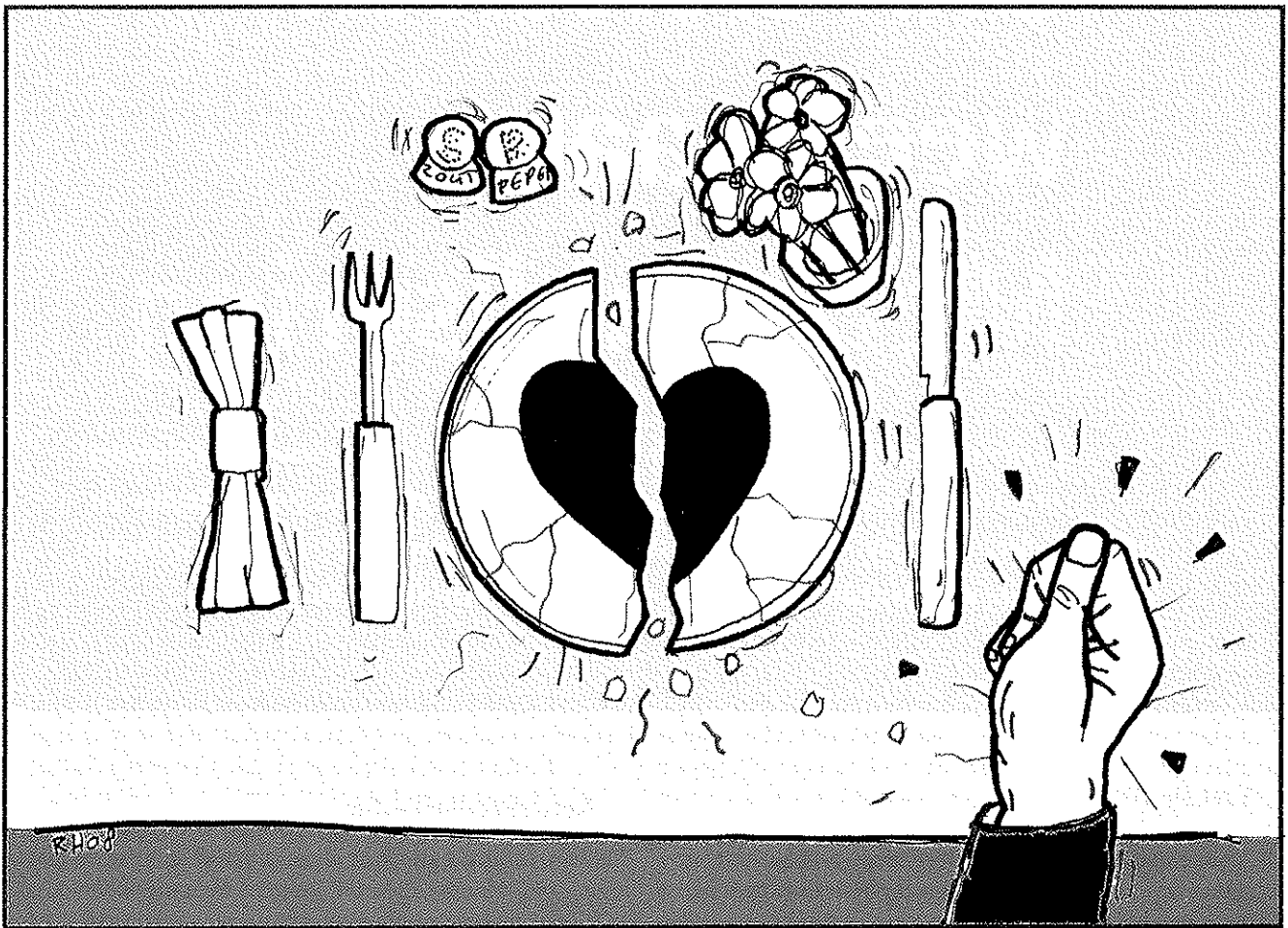
Patterns of professionalisation and institutionalisation of home care and family care to elderly people in Denmark, France, the Netherlands and Germany

ISBN 978-90-5260-305-6, 352 pagina's, € 39,90

In heel Europa is dezelfde trend zichtbaar: het aantal ouderen neemt toe en de levensverwachting van ouderen stijgt. Elk land gaat anders om met de daarmee samenhangende verandering in de vraag naar ouderenzorg. Dit boek beschrijft de professionele en informele ouderenzorg, en in het bijzonder de wijkverpleging in Nederland (hier ook Thuiszorg genoemd) Denemarken, Frankrijk, Nederland en Duitsland. Reden om deze vier landen onder de loep te nemen is dat ze door hun geografische nabijheid kenmerken delen, maar tegelijkertijd maatschappelijke, politieke en culturele verschillen kennen die van invloed zijn op de wijkverpleging.

Om inzicht te krijgen in de internationale verschillen in wijkverpleging worden ze vanuit een breed sociologisch en cultureel perspectief beschreven. Specifieke ontwikkelingen en problemen in wijkverpleging en mantelzorg worden in verband gebracht met verschillen in landen met betrekking tot beroepen in de gezondheidszorg, inrichting en financiering van de gezondheidszorg, de rol van familie in zorg voor ouderen en diverse normen en waarden op het gebied van gezondheid en ziekte.

Postbus 2169, 1000 CD Amsterdam, tel.: 020 - 850 01 50, fax: 020 - 665 64 11
e-mail: info@aksant.nl, www.aksant.nl

factoren dan alleen de sociologische, er is een scala aan verklaringen van het probleem.' Haar nieuwe onderzoek van de leerstoel Interpersoonlijk Geweld heeft onder andere het doel meer zicht te krijgen op de samenhang tussen kwetsbaarheid en sociaal-economische factoren, etniciteit en *gender*. Het is de bedoeling om jongens die veroordeeld zijn voor een strafbaar feit of die met de politie in aanraking zijn geweest te onderzoeken en te kijken naar hun gezinsachtergrond: de hechtingsstijl, of er geweld plaatsvindt, hoe de meisjes het doen in dat gezin. Het onderzoek moet uitwijzen in hoeverre de hechtingsstijl van jongens agressieproblematiek veroorzaakt.

Beschaving

De publieke opinie is vergeleken met twintig jaar geleden veranderd: het besef van het maatschappelijke probleem interpersoonlijk geweld is gegroeid. Niemand zou nu meer zeggen: we merken niets, dus het bestaat ook niet. Er is ook een trend tot harder optreden tegen interpersoonlijk geweld. Wet- en regelgeving alleen kan de omvang van

het probleem volgens Römken's echter niet veranderen. Daar is ook hulpverlening bij nodig. Het is daarom afwachten wat het effect zal zijn van de wet tijdelijk huisverbod die nog dit jaar van kracht wordt. 'In deze wet staat dat de pleger van geweld het huis voor een periode van minimaal tien dagen moet verlaten. De bedoeling is dat het preventief werkt. Uit onderzoek blijkt dat er een risico is dat hardere maatregelen contraproductief kunnen werken. Daarom is het hulpverleningstraject dat ook aangeboden wordt cruciaal. Criminalisering alleen kan vrouwen kopschuwen maken om de politie te hulp te roepen. Harder optreden kan leiden tot onbedoelde neveneffecten.' Römken's ziet de oplossing ook in het harder en op een hardere toon werken aan bewustwording. Voorlichtingscampagnes moeten leiden tot een proces van innerlijke beschaving en een beschavingsoffensief. De Nederlandse overheid kan hierbij wel een voorbeeld nemen aan het Portugese filmpje van het voetbalstadion. 'In Nederland is de voorlichting nog veel te wollig. Mensen moeten meer wakker geschud worden. Maar hoewel bewustwording zal helpen bij het afnemen van geweld, helemaal verdwijnen zal het nooit.'